

Wymagania edukacyjne. Klasa 7

Nr	Temat	Wymagania				ocena celująca
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	
I. 1.	Położenie geograficzne Polski	▶ wskazuje położenie Polski na mapie ▶ nazywa i wskazuje na mapie wybrane krainy geograficzne w Polsce	▶ określa położenie Polski na tle Europy ▶ wskazuje na mapie kilkanaście krajów geograficznych w Polsce	▶ odczytuje współrzędne geograficzne dowolnych miejsc w Polsce	▶ nazywa i wskazuje na mapie wody wewnętrzne Polski ▶ oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski	▶ ocenia korzyści i zagrożenia wynikające z położenia Polski ▶ porównuje rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski i Europy oraz ich konsekwencje
I. 2.	Czynniki kształtujące klimat Polski	▶ nazywa strefę oświetlenia Ziemi, w której leży Polska ▶ podaje przykłady czynników klimatotwórczych ▶ wyjaśnia wpływ wybranego czynnika na klimat	▶ wyjaśnia wpływ szerokości geograficznej i wysokości nad poziomem morza na klimat Polski	▶ wyjaśnia wpływ Morza Bałtyckiego i układu form rzeźby terenu na klimat ▶ podaje przyczyny występowania w Polsce klimatu przejściowego między morskim a kontynentalnym	▶ nazywa masy powietrza kształtujące pogodę i klimat w Polsce ▶ określa wpływ ośrodków barycznych i mas powietrza na pogodę i klimat w Polsce	▶ porównuje i ocenia rolę poszczególnych czynników w kształtowaniu klimatu Polski
I. 3.	Zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce	▶ odróżnia klimat od pogody ▶ na podstawie map odczytuje wartości temperatury i opadów w różnych regionach Polski	▶ na podstawie map porównuje warunki klimatyczne w różnych regionach Polski ▶ podaje pełną nazwę strefy klimatycznej i typu klimatu panującego w Polsce ▶ odczytuje wartości z klimatogramów	▶ podaje niektóre cechy klimatu Polski ▶ wyjaśnia pojęcie okresu wegetacyjnego ▶ wyjaśnia powstawanie opadów orograficznych i cienia opadowego ▶ podaje nazwy sześciu termicznych pór roku	▶ na podstawie map opisuje różnicowanie przestrzenne temperatury, opadów i długości okresu wegetacyjnego w Polsce ▶ wymienia i wyjaśnia cechy klimatu Polski ▶ porównuje warunki klimatyczne różnych miejsc na podstawie klimatogramów	▶ wykazuje związek pomiędzy czynnikami klimatotwórczymi a cechami klimatu Polski ▶ prognozuje potencjalne skutki zmian klimatycznych w Polsce

Nr	Temat	Wymagania			
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
Uczeń					
I. 4.	Wpływ zmienności pogody na działalność człowieka	▲ wymienia składniki pogody ▲ na podstawie własnych doświadczeń opisuje zagrożenia wynikające ze zjawisk atmosferycznych	▲ wyjaśnia przyczyny zmienności pogody w Polsce ▲ opisuje właściwe zachowanie podczas występowania ekstremalnych zjawisk atmosferycznych	▲ opisuje stany pogodowe wynikające z napływu różnych mas powietrza ▲ omawia wpływ pogody na działanie rolnictwa, transportu i turystyki	▲ na podstawie danych udowadnia zmienność stanów pogodowych w różnych latach ▲ wykazuje związek pomiędzy zmianami klimatu a występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w Polsce ▲ uwzględnia różne punkty widzenia w ocenie wpływu danych warunków pogodowych na działalność człowieka
I. 5.	Góry w Polsce i w Europie	▲ wskazuje na mapie Karpaty i Sudety ▲ wyjaśnia, czym jest orogeneza i jak orogenezy przyczyniły się do powstania gór w Polsce	▲ podaje nazwy orogenezy ▲ wyjaśnia pojęcie erozji ▲ wskazuje na mapie przynajmniej pięć łańcuchów górskich w Europie należących do Alpidów	▲ odróżnia zewnętrzne i wewnętrzne procesy rzeźbotwórcze ▲ podaje przykłady zewnętrznych i wewnętrznych procesów rzeźbotwórczych	▲ wyjaśnia powstawanie gór fałdowych i zrębowych ▲ podaje dowody na to, że orogeneza alpejska nie została jeszcze zakończona ▲ wskazuje różnicę pomiędzy górotworem Sudetów a górami ▲ na podstawie mapy opisuje położenie Polski na tle jednostek tektonicznych Europy
I. 6.	Wpływ zlodowaceń na rzeźbę Polski i Europy	▲ wyjaśnia, jak powstaje lodowiec ▲ wskazuje obszary występowania krajobrazu polodowcowego w Polsce ▲ wymienia kilka cech krajobrazu młdoglacialnego	▲ rozpoznaje na ilustracji i na mapie typowe jeziora rynnowe i morenowe ▲ podaje cechy jezior morenowych i rynnowych ▲ w przybliżeniu określa czas ostatniego zlodowacenia na ziemiach polskich	▲ opisuje przebieg procesów erozji i akumulacji lodowcowej ▲ wyjaśnia proces powstawania form polodowcowych (moreny czołowej, sandru i pradoliny) oraz utworów polodowcowych (gliny i głazów narzutowych)	▲ wskazuje związek pomiędzy przebiegiem granic zlodowaceń a obszarami występowania krajobrazów staro i młdoglacialnych ▲ podaje przyczyny zaniku form polodowcowych na wyżynach ▲ wskazuje związek pomiędzy przebiegiem granic zlodowaceń a obszarami występowania krajobrazów staro i młdoglacialnych ▲ wyjaśnia układ przestrzenny form polodowcowych: morena czołowa-sandr-pradolina

Wymagania						
Nr	Temat	Uczeń				
		ocena dopuszczająca	ocena dobra	ocena bardzo dobra		
ocena celująca						
I. 7.	Surowce mineralne Polski	▶ podaje kilka przykładów surowców mineralnych występujących w Polsce ▶ podaje przykłady zastosowania wybranych surowców metalicznych, skalnych, chemicznych i energetycznych	▶ klasyfikuje surowce mineralne występujące w Polsce do czterech podstawowych grup: skalne, chemiczne, energetyczne i metaliczne	▶ wskazuje obszary występowania i eksploatacji wybranych surowców mineralnych w Polsce ▶ wyjaśnia różnicę między kopalniami a surowcami mineralnymi	▶ podaje przykłady surowców, których produkcja zapewnia Polsce samowystarczalność ▶ ocenia wpływ dostępności i wykorzystania wybranych surowców mineralnych na życie ludzi i gospodarkę	▶ opisuje powstawanie wybranych surowców mineralnych ▶ ocenia konsekwencje uzależnienia Polski od importu surowców energetycznych
Podsumowanie działu I						
II. 1.	Rzeki w Polsce i Europie	▶ wyjaśnia pojęcia: rzeka główna, dopływ, system rzeczny, dorzecze, zlewisko ▶ wskazuje na mapie Wisłę i Odrę oraz podaje nazwy wybranych dopływów tych rzek	▶ charakteryzuje wybrane walory przyrodnicze Wisły i Odry ▶ uzasadnia konieczność ochrony rzek i ich dorzeczy	▶ określa znaczenie gospodarcze Odry ▶ proponuje metody ochrony rzek i ich dorzeczy	▶ porównuje reżim rzek w Polsce z reżimami rzek na południu Europy ▶ wyjaśnia, na czym polega regulacja rzek	▶ ocenia sposoby gospodarczego wykorzystania Wisły i Odry ▶ na mapie Polski wskazuje i nazywa kilkanaście rzek
II. 2.	Powodzie i ochrona przeciwpowodziowa	▶ wyjaśnia, czym jest powódź ▶ podaje przykłady przyczyn występowania powodzi ▶ wymienia kilka metod ochrony przeciwpowodziowej	▶ odróżnia powódź od wezbrania ▶ na podstawie map, danych liczbowych i innych materiałów źródłowych podaje konsekwencje wystąpienia powodzi	▶ uzasadnia stosowanie kilku wybranych metod ochrony przeciwpowodziowej ▶ wykazuje związek pomiędzy deforestacją a zagrożeniem powodziowym ▶ określa wpływ sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi	▶ klasyfikuje i wyjaśnia przyczyny naturalne i antropogeniczne powstawania powodzi ▶ analizuje i porównuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej ▶ określa wpływ zabudowy obszarów zalewowych na występowanie i skutki powodzi	▶ dokonuje oceny zagrożeń powodziowych występujących na wybranym obszarze ▶ proponuje i uzasadnia dobór metod ochrony przeciwpowodziowej na wybranym obszarze

Nr	Temat	Wymagania				ocena celująca	
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	Uczeń			ocena bardzo dobra
				ocena dobra			
II. 3.	Morze Bałtyckie	▶ wskazuje Morze Bałtyckie na mapie ▶ wymienia podstawowe cechy Morza Bałtyckiego ▶ nazywa państwa leżące nad Bałtykiem	▶ podaje przykłady organizmów słodkowodnych i słonowodnych zamieszkujących Morze Bałtyckie ▶ porównuje Morze Bałtyckie z innymi morzami	▶ wyjaśnia przyczyny niskiego zasolenia Morza Bałtyckiego ▶ prezentuje przykłady wpływu działalności człowieka na Morze Bałtyckie	▶ opisuje i wyjaśnia zróżnicowanie zasolenia Morza Bałtyckiego ▶ wskazuje na mapie i nazywa: Cieśninę Duńską, Kattegat, Bałtyk Właściwy ▶ ocenia różne metody ochrony Morza Bałtyckiego i jego zasobów	▶ nazywa i wskazuje na mapie Głębię Landsort ▶ wyjaśnia genezę niskich i wysokich wybrzeży Bałtyku ▶ opisuje genezę Bałtyku, w tym epizody, kiedy Bałtyk był jeziorem	
II. 4.	Gleby w Polsce	▶ wymienia czynniki glebotwórcze ▶ podaje przykłady typów genetycznych gleb występujących w Polsce	▶ opisuje etapy powstawania gleby ▶ wyjaśnia rolę wody i organizmów w powstawaniu gleby ▶ wskazuje typy genetyczne gleb, które są najbardziej rozpowszechnione w Polsce	▶ wyjaśnia wpływ rodzaju skały macierzystej na typ gleby (czarnoziem, gleby brunatne, gleby bielcowe, rędziny) ▶ wykazuje związek pomiędzy stosunkami wodnymi a typem gleby (mady)	▶ wskazuje na mapie (wybrane) obszary występowania gleb bielcowych, gleb brunatnych i płowych, rędzin, czarnoziemów i mad ▶ ocenia przydatność rolniczą różnych typów gleb	▶ rozpoznaje typ gleby na podstawie profilu glebowego (dotyczy gleb bielcowych, gleb brunatnych i płowych, rędzin, czarnoziemów i mad) ▶ nazywa główne poziomy na profilu glebowym	
II. 5.	Lasy w Polsce	▶ opisuje własnymi słowami różne funkcje lasu ▶ podaje przykłady gospodarczego wykorzystania lasu ▶ podaje przykłady społecznych i ekologicznych funkcji lasy	▶ na podstawie mapy podaje nazwy województw o najwyższym i najniższym wskaźniku lesistości ▶ na podstawie danych opisuje zmiany wskaźnika lesistości w Polsce	▶ rozróżnia rodzaje lasów w Polsce (na podstawie filmu, ilustracji lub w terenie) ▶ wyjaśnia rolę lasu w zachowaniu bioróżnorodności i regulowaniu stosunków wodnych	▶ opisuje i wyjaśnia zróżnicowanie przestrzenne wskaźnika lesistości w Polsce ▶ opisuje skład gatunkowy lasów w Polsce ▶ podaje przyczyny degradacji lasów	▶ proponuje sposoby zrównoważonego gospodarowania zasobami leśnymi ▶ charakteryzuje zbiorowiska leśne (typy lasu), takie jak: grąd, bór, ols, łąg	

		Wymagania				
Temat		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena celująca	
Nr		Uczeń				
Podsumowanie działu II						
II. 6.	Dziedzictwo przyrodnicze Polski i jego ochrona	▶ wymienia przykłady form ochrony przyrody stosowanych w Polsce ▶ docenia wartość dziedzictwa przyrodniczego Polski	▶ wskazuje na mapie wybrane parki narodowe w Polsce ▶ opisuje walory przyrodnicze wybranych parków narodowych	▶ wskazuje na mapie większość parków narodowych w Polsce ▶ w oparciu o przykłady opisuje różnorodność parków narodowych w Polsce ▶ podaje przykłady rezerwatów przyrody	▶ charakteryzuje i porównuje różne formy ochrony przyrody stosowane w Polsce ▶ podaje przykłady obiektów przyrodniczych w Polsce, które są wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO	▶ wskazuje na mapie wszystkie parki narodowe w Polsce ▶ klasyfikuje parki narodowe zgodnie z przyjętymi kryteriami
III. 1.	Podział administracyjny i sąsiedzi Polski	▶ wskazuje na mapie i nazywa województwo, w którym mieszka ▶ nazywa i wskazuje na mapie kraje sąsiadujące z Polską	▶ wskazuje na mapie i nazywa kilka województw wraz z ich stolicami ▶ wskazuje na mapie przebieg granic Polski z poszczególnymi sąsiadami	▶ wyjaśnia, na czym polega trójstopniowy podział administracyjny ▶ wskazuje na mapie i nazywa większość województw wraz z ich stolicami	▶ podaje nazwy wszystkich województw i ich stolic oraz wskazuje je na mapie ▶ porównuje zadania i kompetencje jednostek samorządu terytorialnego na różnych szczeblach	▶ wyjaśnia przestanki stojące za przyjętym w Polsce podziałem administracyjnym
III. 2.	Rozmieszczenie ludności w Polsce	▶ podaje przykłady czynników rozmieszczenia ludności w Polsce ▶ wyjaśnia, czym jest gęstość zaludnienia ▶ na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie ludności w Polsce	▶ rozróżnia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozmieszczenia ludności w Polsce ▶ wskazuje regiony o najwyższej i najniższej gęstości zaludnienia	▶ określa wpływ wysokości nad poziomem morza, układu sieci rzecznej, występowania surowców mineralnych, rozwoju miast i przemysłu na rozmieszczenie ludności w Polsce ▶ podaje wartość średniej gęstości zaludnienia w Polsce	▶ szczegółowo wyjaśnia przestrzenne zróżnicowanie gęstości zaludnienia w Polsce ▶ porównuje średnią gęstość zaludnienia w Polsce i innych krajach europejskich ▶ na podstawie mapy porównuje rozmieszczenie ludności w Polsce i wybranym kraju europejskim	▶ ocenia znaczenie poszczególnych czynników rozmieszczenia ludności w różnych regionach Polski ▶ porównuje trendy zmian gęstości zaludnienia w Polsce i innych krajach europejskich

Nr	Temat	Wymagania			
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
Uczeń					
III. 3.	Zmiany liczby ludności	▶ wyjaśnia znaczenie pojęć: przyrost naturalny, saldo migracji i przyrost rzeczywisty ▶ podaje przykłady czynników wpływających na wielkość współczynnika urodzeń i zgonów	▶ określa przyczyny spadającej dzietności w Polsce i Europie ▶ na podstawie mapy opisuje przestrzenne zróżnicowanie przyrostu naturalnego w Polsce	▶ porównuje zmiany liczby ludności w Polsce i Europie ▶ oblicza przyrost naturalny Polski i wybranej jednostki administracyjnej	▶ wyjaśnia zależność pomiędzy starzeniem się ludności a wzrostem współczynnika zgonów ▶ opisuje skutki starzenia się ludności Polski ▶ prognozuje przyszłe zmiany liczby ludności w Polsce, biorąc pod uwagę czynniki społeczne, demograficzne, gospodarcze i polityczne ▶ opisuje zmiany salda migracji w Polsce w ostatnich kilkudziesięciu latach
III. 4.	Struktura płci i wieku ludności	▶ odczytuje wartości z piramidy demograficznej ▶ na podstawie danych opisuje zmiany współczynnika urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalnego w Polsce w ostatnich kilkudziesięciu latach	▶ opisuje kształt z piramid demograficznej ▶ na podstawie piramid demograficznej opisuje strukturę ludności w Polsce	▶ interpretuje kształt piramidy demograficznej ▶ wyjaśnia, czym są wyż i niż demograficzny ▶ wyjaśnia różnice w strukturze demograficznej ludności Polski w różnych grupach wiekowych	▶ porównuje struktury wieku różnych państw na podstawie piramid demograficznych ▶ podaje przyczyny występowania w Polsce kolejnych wyżów i niżów demograficznych ▶ identyfikuje związki pomiędzy przeszłymi trendami demograficznymi a kształtem piramidy demograficznej ▶ ocenia wyzwania demograficzne stojące przed Polską i Europą, będące skutkiem starzenia się ludności
III. 5.	Przyczyny i skutki migracji zagranicznych	▶ wyjaśnia, czym jest migracja ▶ podaje przyczyny migracji zagranicznych ▶ odczytuje z mapy nazwy krajów zamieszkałych przez skupiska polskiej diaspory	▶ podaje przykłady migracji wewnętrznych i zagranicznych ▶ odróżnia imigrację od emigracji	▶ podaje przykłady przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych przyczyn migracji ▶ na podstawie danych opisuje wielkość współczesnych migracji z i do Polski	▶ opisuje rozmieszczenie polskiej diaspory na świecie ▶ podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków migracji w Polsce i Europie ▶ podaje rzeczowe argumenty w dyskusji na temat skutków migracji ▶ ocenia pozytywne i negatywne skutki emigracji z Polski i powstania polskiej diaspory na świecie ▶ przyjmuje różne punkty widzenia w ocenie skutków imigracji do Polski i emigracji z Polski

Wymagania				
Nr	Temat	Uczeń		
		ocena dopuszczająca	ocena dobra	ocena bardzo dobra
ocena celująca				
III. 6.	Kulturowe zróżnicowanie mieszkańców	▲ wymienia cechy struktury narodowościowej ludności w Polsce ▲ podaje przykłady mniejszości narodowych mieszkających w Polsce ▲ opisuje strukturę wyznaniową ludności Polski	▲ na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie struktury wyznaniowej w Europie ▲ dokonuje krótkiej charakterystyki wybranych religii wyznawanych w Polsce i Europie	▲ wyjaśnia różnicę pomiędzy narodowością i obywatelstwem ▲ opisuje zmiany w strukturze narodowościowej Polski po II wojnie światowej
			▲ wyjaśnia przyczyny różnic pomiędzy strukturami narodowościowymi Polski i wybranych krajów europejskich ▲ podaje przykłady mniejszości etnicznych mieszkających w Polsce	▲ prezentuje aktualnie zachodzące zmiany struktury narodowościowej i wyznaniowej ludności Polski ▲ wyjaśnia różnicę pomiędzy mniejszością narodową i etniczną
Podsumowanie działu III				
IV. 1.	Struktura zatrudnienia ludności	▲ podaje nazwy trzech głównych sektorów gospodarki ▲ na podstawie danych porównuje strukturę wykształcenia Polski i innych krajów	▲ układa sektory gospodarki Polski w porządku rosnącym pod względem wielkości zatrudnienia ▲ wykazuje się świadomością związku występującego pomiędzy poziomem wykształcenia a możliwością znalezienia pracy	▲ omawia strukturę zatrudnienia ludności w poszczególnych sektorach gospodarki w Polsce ▲ wyjaśnia przyczyny zmian struktury wykształcenia ludności w Polsce ▲ wyjaśnia przyczyny zmian struktury zatrudnienia ludności w Polsce
			▲ podaje wartości liczbowe opisujące strukturę zatrudnienia ludności w Polsce ▲ na podstawie własnej wiedzy porównuje strukturę zatrudnienia ludności Polski i innych krajów	▲ ocenia potencjał rozwojowy Polski przez pryzmat zmian w strukturze wykształcenia ludności ▲ prognozuje przyszłe zmiany struktury wykształcenia i zatrudnienia ludności w Polsce i Europie

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	
		Uczeń				
IV. 2.	Wpływ zmian politycznych i gospodarczych na strukturę zatrudnienia	▶ wyjaśnia, czym jest bezrobocie ▶ na podstawie mapy opisuje różnicowanie poziomu bezrobocia w Polsce ▶ podaje wybrane przyczyny i skutki występowania bezrobocia	▶ na podstawie źródeł opisuje przemiany rynku pracy na przykładzie wybranych miast w Polsce ▶ porównuje wielkość bezrobocia w Polsce i w innych krajach	▶ wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia w wybranych miastach zachodzące po transformacji gospodarczej ▶ określa warunki uznania danej osoby za bezrobotną	▶ samodzielnie wyszukuje informacje na temat aktualnych zmian poziomu bezrobocia ▶ wyjaśnia przyczyny i skutki wzrostu znaczenia sektora usługowego w Polsce ▶ na podstawie materiałów określa wpływ pandemii Covid 19 na rynek pracy w Polsce i Europie	▶ uwzględniając przemiany demograficzne zachodzące w Polsce, prognozuje przyszłe zmiany w poziomie bezrobocia ▶ ocenia skuteczność działań podejmowanych w celu zmniejszenia bezrobocia
IV. 3.	Urbanizacja w Polsce i Europie	▶ wyjaśnia własnymi słowami, czym jest urbanizacja ▶ na podstawie mapy opisuje różnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce ▶ na podstawie wykresu porównuje wielkość kresu porównuje liczbę mieszkańców największych miast w Polsce	▶ podaje przykładowe aspekty urbanizacji ▶ na podstawie wykresu porównuje zmiany wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach ▶ na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie miast w Polsce	▶ rozróżnia poszczególne aspekty urbanizacji: formalny, demograficzny, społeczny, przestrzenny, ekonomiczny	▶ wykazuje związki pomiędzy różnymi aspektami urbanizacji ▶ rozróżnia aglomerację monocentryczną i konurbację ▶ podaje nazwy województw o najwyższym i najniższym wskaźniku urbanizacji	▶ na podstawie własnej wiedzy porównuje zmiany i poziom wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach ▶ podaje warunki, jakie musi spełniać wieś w Polsce, aby wystąpić o nadanie statusu miasta
IV. 4.	Czynniki rozwoju miast w Polsce	▶ podaje przykłady cech miast decydujących o ich rozwoju ▶ podaje przykłady funkcji pełnionych przez jednostki osadnicze	▶ przyporządkowuje główne czynniki rozwoju do największych miast w Polsce	▶ wyjaśnia wpływ niektórych funkcji miast w Polsce na ich rozwój	▶ na wybranych przykładach omawia czynniki rozwoju miast w Polsce ▶ porównuje czynniki decydujące o rozwoju różnych miast	▶ na przykładach określa zmiany funkcji miast w Polsce ▶ określa współczesne kierunki rozwoju miast w Polsce

Wymagania						
Nr	Temat	Uczeń			ocena bardzo dobra	ocena celująca
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra		
IV. 5.	Zmiany w strefach podmiejskich – suburbanizacja	▶ podaje cechy środowiska geograficznego i opisuje warunki życia w centrum dużego miasta i w strefie podmiejskiej ▶ wymienia kilka przyczyn przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej	▶ na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazuje zmiany zachodzące w wybranej strefie podmiejskiej ▶ wymienia przykłady nowych kierunków działalności gospodarczej i zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej	▶ na podstawie materiałów opisuje i wyjaśnia kierunki migracji między peryferiami regionu, strefą podmiejską i miastem ▶ wyjaśnia przyczyny przenoszenia niektórych działalności gospodarczych do strefy podmiejskiej	▶ identyfikuje i wyjaśnia zmiany w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu oraz stylu zabudowy na wybranych przykładach ▶ opisuje i wyjaśnia zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich ▶ podaje własną definicję pojęcia suburbanizacja	▶ dokonuje krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast ▶ prognozuje przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich
IV. 6.	Wpływ migracji na strukturę demograficzną wsi	▶ wyjaśnia pojęcie migracji ze wsi do miast ▶ podaje przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast ▶ odczytuje dane z piramidy demograficznej ▶ wyjaśnia pojęcie salda migracji w odniesieniu do wybranej wsi	▶ na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie salda migracji w gminach lub powiatach w Polsce ▶ na podstawie piramidy demograficznej charakteryzuje strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej	▶ podaje przykłady skutków społecznych i gospodarczych migracji ze wsi do miast ▶ wyjaśnia przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi	▶ udowadnia wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin ▶ wyjaśnia wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi	▶ porównuje przyczyny i skutki migracji ze wsi do miast oraz migracji z miast do stref podmiejskich ▶ proponuje sposoby zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi
Podsumowanie działu IV						

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	
		Uczeń				
V. 1.	Czynniki rozwoju rolnictwa	▶ podaje przykłady przyrodniczych i pozapryrodniczych czynników rozwoju rolnictwa ▶ na podstawie wykresu opisuje strukturę gleb w Polsce ze względu na ich przydatność dla rolnictwa ▶ wskazuje elementy klimatu i ukształtowania powierzchni Polski sprzyjające rozwojowi rolnictwa	▶ na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie obszarów o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce ▶ na podstawie danych lub wykresu porównuje wielkość gospodarstw rolnych w Polsce i w innych krajach ▶ wymienia przykłady działań mających na celu poprawę wydajności rolnictwa w Polsce	▶ wyjaśnia wpływ wielkości gospodarstwa na możliwości zwiększenia wydajności produkcji rolnej ▶ ocenia warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce	▶ ocenia warunki pozapryrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce ▶ porównuje zużycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin w Polsce i w innych krajach ▶ wyjaśnia wpływ wieku i wykształcenia rolników na proces unowocześniania produkcji rolnej w Polsce	▶ dokonuje całościowej oceny warunków dla rozwoju rolnictwa w poszczególnych regionach Polski ▶ podaje nazwy regionów w Polsce o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa
V. 2.	Uprawa roślin i chów zwierząt w Polsce	▶ podaje przykłady roślin uprawianych w Polsce ▶ podaje przykłady zwierząt, których chów prowadzi się w Polsce ▶ podaje przykłady wpływu warunków przyrodniczych na kierunki produkcji rolnej	▶ na podstawie diagramu opisuje strukturę zasiewów w Polsce ▶ podaje przykłady wykorzystania głównych produktów rolnych wytwarzanych w Polsce	▶ na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie poszczególnych upraw, chowu bydła i trzody chlewnej w Polsce ▶ rozpoznaje główne rośliny uprawiane w Polsce	▶ wykazuje związek między różnicowaniem warunków przyrodniczych rozwoju rolnictwa w różnych regionach Polski a specjalizacją poszczególnych regionów w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej	▶ na podstawie własnej wiedzy opisuje rozmieszczenie upraw i chowu zwierząt w Polsce ▶ określa wymagania środowiskowe roślin uprawianych w Polsce

Wymagania						
Nr	Temat	Uczeń			ocena celująca	
		ocena dopuszczająca	ocena dobra	ocena bardzo dobra		
		ocena dostateczna				
V. 3.	Warunki rozwoju gospodarki energetycznej	▶ podaje przykłady odnawialnych i nieodnawialnych surowców energetycznych wykorzystywanych w Polsce ▶ wymienia wady i zalety węgla kamiennego i brunatnego jako surowców energetycznych	▶ na podstawie materiałów podaje przykłady związków warunków naturalnych z kierunkami rozwoju energetyki ▶ dokonuje podziału czynników rozwoju energetyki na przyrodnicze i pozaprzyrodnicze	▶ na wybranych przykładach uzasadnia rozwój energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii w Polsce ▶ wyjaśnia związek pomiędzy warunkami pozaprzyrodniczymi a kierunkami rozwoju energetyki	▶ określa warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych w województwie łódzkim i pomorskim ▶ wyjaśnia, na czym polega transformacja energetyczna, którą przechodzi Polska i inne kraje europejskie	▶ samodzielnie wyszukuje informacje dotyczące warunków rozwoju energetyki w swoim regionie ▶ dokonuje oceny warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju energetyki w swoim regionie
V. 4.	Przemiany przemysłu w Polsce	▶ wymienia przykłady produktów przemysłowych wytwarzanych w Polsce ▶ wyjaśnia, czym jest przemysł ▶ na podstawie danych lub wykresu opisuje zmiany wielkości produkcji wybranych towarów w Polsce	▶ dokonuje podziału przemysłu na wydobywczy i przetwórczy ▶ podaje przykłady zmian, jakie zaszły w polskim przemyśle w ostatnich 30 latach	▶ na podstawie materiałów dokonuje ogólnej charakterystyki sektora przemysłowego w Polsce przed rokiem 1989 oraz obecnie ▶ określa udział przemysłu w wytwarzaniu PKB w Polsce	▶ wyjaśnia, na czym polega prywatyzacja i zmiana struktury przemysłu w Polsce ▶ dyskutuje na temat skutków przemian przemysłu w Polsce, podając rzeczowe argumenty	▶ wyjaśnia związek pomiędzy poziomem rozwoju przemysłu a ogólnym poziomem rozwoju gospodarczego Polski ▶ prognozuje przyszłe kierunki przemian przemysłu w Polsce
V. 5.	Przemysł zaawansowanych technologii	▶ wyjaśnia pojęcie przemysłu zaawansowanych technologii ▶ podaje przykłady produktów przemysłu zaawansowanych technologii, które są wykorzystywane w codziennym życiu	▶ podaje wybrane cechy przemysłu zaawansowanych technologii ▶ określa pozycję, jaką produkty przemysłu zaawansowanych technologii zajmują w Polskim eksporcie	▶ ocenia poziom innowacyjności polskiej gospodarki na tle innych krajów europejskich ▶ na podstawie danych porównuje poziom robotyzacji produkcji przemysłowej w Polsce i w innych krajach	▶ wyjaśnia pojęcie klastra przemysłu wysokich technologii ▶ na wybranych przykładach opisuje zmiany produkcji towarów zaawansowanych technologii w Polsce	▶ dokonuje pełnej charakterystyki przemysłu wysokich technologii ▶ podaje przykłady dziedzin naukowych powiązanych z przemysłem zaawansowanych technologii
Podsumowanie działu V						

Nr	Temat	Wymagania			
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
Uczeń					
VI. 1.	Rola usług w gospodarce Polski	▶ podaje przykłady firm i zawodów należących do sektora usługowego ▶ wyjaśnia rolę usług w swoim codziennym życiu	▶ podaje przykłady usług materialnych i niematerialnych ▶ wyjaśnia wpływ usług na działanie przedsiębiorstw	▶ podaje przykłady wpływu usług na funkcjonowanie rolnictwa i przemysłu ▶ ocenia własne szanse na podjęcie pracy w przyszłości w sektorze usługowym	▶ określa udział usług w wytwarzaniu PKB Polski ▶ wyjaśnia wpływ dostępności usług na jakość życia mieszkańców ▶ podaje przykłady usług należących do czwartego sektora gospodarki ▶ ocenia rolę usług należących do czwartego sektora gospodarki dla rozwoju gospodarczego Polski
VI. 2.	Transport i łączność	▶ podaje przykłady środków transportu i środków łączności ▶ określa wpływ niektórych rodzajów transportu na życie ludzi	▶ określa wpływ transportu na życie ludzi ▶ określa wpływ łączności na życie ludzi ▶ na podstawie danych opisuje zmiany długości tras szybkiego ruchu w Polsce	▶ porównuje rodzaje warunków przewożonych za pomocą różnych środków transportu ▶ wymienia zalety różnych środków transportu ▶ na podstawie danych porównuje zmiany liczby pasażerów połączonych lotnisk w Polsce	▶ opisuje wpływ łączności na działanie przedsiębiorstw i całej gospodarki ▶ porównuje zalety transportu samochodowego i kolejowego w przewozie osób i ładunków ▶ przedstawia zalety i wady transportu morskiego i przesyłowego w kontekście zmieniających się okoliczności politycznych w Europie Środkowej i Wschodniej
VI. 3.	Wpływ sieci transportowej na lokalizację przedsiębiorstw	▶ podaje przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych ▶ na podstawie danych porównuje liczby pojazdów poruszających się po różnych klasach dróg w Polsce	▶ wyjaśnia, czym jest centrum logistyczne ▶ na podstawie map określa zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych ▶ wymienia przykłady produktów wytwarzanych w rafinerii ropy naftowej	▶ wyjaśnia korzyści wynikające z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych ▶ na wybranym przykładzie określa znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, w tym zakładów przemysłowych	▶ identyfikuje związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych ▶ wyjaśnia na przykładach związków między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych ▶ na podstawie dostępnych materiałów dokonuje oceny dowolnego obszaru w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na dostępność komunikacyjną

Wymagania				
Nr	Temat	Uczeń		
		ocena dopuszczająca	ocena dobra	ocena bardzo dobra
ocena celująca				
VI. 4.	Możliwości rozwoju polskiej gospodarki morskiej	▶ podaje przykłady działalności zaliczanej do gospodarki morskiej ▶ wskazuje na mapie trzy największe porty morskie w Polsce	▶ podaje przyczyny rozwoju energetyki wiatrowej w polskiej wyłączonej strefie ekonomicznej na Morzu Bałtyckim	▶ wymienia czynniki wpływające na perspektywy rozwoju polskiego rybołówstwa i przemysłu stoczniowego ▶ wyjaśnia czynniki rozwoju przetwórstwa rybnego w Polsce
VI. 5.	Walory turystyczne Polski	▶ podaje kilka przykładów przyrodniczych i kulturowych walorów turystycznych Polski ▶ rozpoznaje na fotografiach wybrane walory (atrakcje) turystyczne Polski	▶ wyjaśnia, czym jest walor turystyczny ▶ podaje przykłady walorów turystycznych Polski, które sprzyjają rozwojowi turystyki kwalifikowanej	▶ proponuje trasę wycieczki tematycznej ukazującej określony typ walorów turystycznych w Polsce ▶ prezentuje wybrane walory turystyczne Polski, zwracając uwagę na konieczność ich ochrony
VI. 6.	Turystyka nad Bałtykiem i w Małopolsce	▶ podaje przykłady walorów turystycznych Półwyspu Bałtyckiego i Małopolski ▶ opisuje własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce ▶ na podstawie diagramów opisuje zmiany liczby turystów nad Bałtykiem	▶ wyjaśnia, dlaczego wybrane walory przyrodnicze przyciągały turystów do Małopolski i na Półwyspu Bałtyckim ▶ na podstawie materiałów udowadnia, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski	▶ dokonuje informacji dotyczących walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski ▶ projektuje zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie
Podsumowanie działu VI				

		Wymagania				
Nr	Temat	Uczeń				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	
		ocena celująca				
VII. 1.	Własny region – środowisko przyrodnicze	▲ wskazuje położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski ▲ na podstawie mapy opisuje położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka	▲ charakteryzuje wybrane elementy środowiska przyrodniczego regionu na podstawie materiałów, w tym map tematycznych	▲ charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy ▲ przedstawia w dowolnej formie przyrodnicze walory regionu	▲ wyjaśnia zasady wyznaczania regionów geograficznych ▲ rozpoznaje skąty występujące we własnym regionie	▲ wykazuje zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu
VII. 2.	Własny region – mieszkańcy i walory kulturowe	▲ odróżnia walory kulturowe od walorów przyrodniczych regionu ▲ podaje przykłady walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.)	▲ opisuje przykłady walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.) ▲ opisuje rozmieszczenie ludności w regionie ▲ określa, gdzie w regionie znajdują się siedziby jego władz	▲ przedstawia w dowolnej formie kulturowe walory regionu ▲ podaje liczbę mieszkańców regionu (województwa)	▲ wyjaśnia wybrane procesy demograficzne zachodzące w regionie w odniesieniu do procesów zachodzących w całym kraju (przyrost / ubytek naturalny, migracje, zmiana struktury społecznej)	▲ prezentuje główne cechy struktury demograficznej ludności i gospodarki regionu na podstawie samodzielnie wyszukanych danych statystycznych i map tematycznych
VII. 3.	Własny region – dominujące cechy gospodarki	▲ podaje przykłady produktów wytwarzanych w regionie ▲ określa dominujące kierunki rozwoju gospodarczego regionu	▲ na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie upraw w regionie ▲ na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie zakładów przemysłowych w regionie	▲ określa warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa, przemysłu i usług w regionie	▲ określa cechy i kierunki specjalizacji rolnictwa regionu ▲ podaje przykłady zakładów przemysłowych i ich produktów, z których jest znany region	▲ na podstawie wyszukanych informacji prezentuje przemiany gospodarcze regionu ▲ prognozuje przyszłe kierunki rozwoju regionu
VII. 4.	Wycieczka krajoznawcza po regionie	▲ podaje podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w czasie przygotowania i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych	▲ dobiera odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej ▲ w czasie wycieczki wykorzystuje mapę do orientacji w terenie	▲ dostosowuje długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań uczestników wycieczki ▲ prowadzi dokumentację przebiegu wycieczki krajoznawczej	▲ projektuje trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł informacji ▲ po zakończeniu wycieczki porządkuje oraz prezentuje zebrane materiały	▲ pełni rolę przewodnika w czasie wycieczki krajoznawczej ▲ na podstawie samodzielnie zebranych informacji przekazuje uczestnikom wycieczki wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc

Wymagania						
Nr	Temat	Uczeń				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra		
		ocena bardzo dobra				
		ocena celująca				
VII. 5.	Współpraca zagraniczna regionu	▶ podaje przykładowe formy współpracy między regionami ▶ na podstawie dostępnych materiałów wyjaśnia korzyści płynące ze współpracy międzyregionalnej	▶ podaje korzyści wynikające z zawiązywania związków gmin i powiatów ▶ wyjaśnia, czym są euroregiony	▶ wyszukuje i prezentuje informacje dotyczące współpracy własnego regionu z innymi regionami, w tym z regionami zagranicznymi ▶ uzasadnia przesłanki zawiązywania umów partnerskich z innymi regionami	▶ krytycznie ocenia efekty współpracy międzyregionalnej ▶ przeprowadza prostą analizę zysków i zagrożeń wynikających z naśladowania rozwiązań przyjętych w regionach zagranicznych	▶ proponuje nowe pola i formy współpracy własnego regionu z regionami zagranicznymi
VII. 6.	Mała ojczyzna – moje miejsce na Ziemi	▶ określa obszar utożsamiany z własną małą ojczyzną jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym ▶ docenia własną rolę w kształtowaniu małej ojczyzny	▶ przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki	▶ rozpoznaje w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności małej ojczyzny	▶ porównuje zasięg i wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny czy kolegów ▶ wyjaśnia przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby	▶ projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych, działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności
Podsumowanie działu VI						